

Nicolas Varaine

**Retorika mučeništva: razmatranja o ciklusu mučeništva Svete Paraskeve
na venecijanskoj Kreti**

Vita Svete Paraskeve Rimske (Sv. Petke) smatra se apokrifnom, tipično epskom *pasijom*, kojoj je Hippolyte Delehaye osporio povijesnu utemeljenost. Budući da je u tom životopisu retorika prevladala nad činjenicama, drži se da se temelji isključivo na hagiografskim *topoima*. Vizualna transpozicija *Mučeništva Sv. Paraskeve*, vrlo popularnog teksta u kasnom srednjem vijeku, ponajprije na venecijanskoj Kreti, ukazuje na svjesno posizanje umjetnika za retoričkim alatima iz panegirika. Njihov se utjecaj primjećuje u oslikanim narativnim ciklusima u crkvama iz razdoblja Paleologa, ne samo u monumentalnim zadužbinama povezanim s carskim središtem i obrazovanom elitom, već i u mnogo skromnijim programima poput malog ciklusa s prikazom mučeništva Sv. Paraskeve kojeg je oko 1320. naslikao Michael Veneris u seoskoj crkvi u Melampesu na jugu Krete. Ispod kristološkog ciklusa smještene su četiri scene: *Suđenje Sv. Paraskevi* i tri prikaza njezina mučenja (paljenje bakljama, uranjanje u kotao s vrelom vodom i spaljivanje u peći). Neobična struktura ovoga ciklusa, koja uključuje dvije neuobičajene epizode, odražava kumulativni učinak ekfrazu, kao i živost kojoj daje slikovito opisivanje u svakoj sceni. Štoviše, usporednom jukstapozicijom dvaju oslikanih ciklusa uspostavljena je komparacija i posebna izjednačenost svetice s Kristom. Međutim, u ciklusu iz Melampesa slika nadilazi tekst, jer, kako se čini, slikar upućuje na egzegetsko čitanje tekstova o svetičinu mučeništvu. Motiv svjetla i vatre, prisutan u tri od četiri epizode, povezuje Paraskevina djela s Kristovim riječima, naglašuje spasonosni učinak mučeništva i poziva na promatračevo duhovno uzdizanje.